

HUGH HOWEY
**HIEKAN
POIKKI**

SUOMENTANUT ARI VÄNTÄNEN

LIKE

Like on julkaissut Hugh Howeyltä myös teokset:

Siilon saaga -trilogia

Siilo (2013)

Siirros (2014)

Kohtalo (2015)

Hiekka (2016)

Englanninkielinen alkuteos *Across the Sand*

Copyright © 2022 by Hugh Howey

All rights reserved.

Suomenkielinen laitos

© Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus

Helsinki

www.like.fi

ISBN 978-951-1-46562-1

OTAVA
KIRJAPAINO

Keuruu 2023

Niille, jotka eivät suostu seuraamaan sivusta

SAMALLA MITALLA

Victoria

VIC MUISTI, MILLOIN ensi kertaa halusi tappaa jonkun. Ei sillä tavalla leikisti kuin lapset sanovat ”tapan sinut” kaverille, joka tekee heille vääryyttä, vaan niin, että sitä vatvoo ja suunnittelee ja lopulta päättää viedä ihmiseltä hengen. Lopettaa hänet ikuisiksi ajoiksi.

Kun löytää sen hiekkaan piirretyn viivan, muuttuu. Kun viivan ylittää, muuttuu vielä enemmän.

Miehet, jotka pitelivät Viciä paikallaan tämän äidin bordellissa, sytyttivät hänessä kekäleen eikä hän ollut pahoillaan siitä, mitä heille sen jälkeen tapahtui. Hän ei aikonut olla pahoillaan myöskään sen hirviöiden kaupungin puolesta, jonka asukkaat olivat kiduttaneet hänen kansaansa niin pitkään kuin kenenkään muisti kantoi.

Vic kulki pitkän matkan kostaakseen miehille, jotka jyräsivät Springstonin ja kaatoivat suuren muurin siellä, missä hän oli varttunut. Hän kulki kauas kostaakseen niille, jotka olivat yrittäneet räjäyttää Low-Pubin, joka oli toinen niistä kahdesta paikasta, jotka hän oli tuntenut kodikseen. Hän oli kävellyt Ei-kenenkään-maan halki selässään atomipommi, jonka hänen kulemansa mukaan sai räjähtämään pelkällä tiukalla puristuksella.

Ylitettyään Ei-kenenkään-maan Vic sukelsi maassa olevan suuren halkeaman ali, siinä virtasi enemmän vettä kuin tuhat

sielua saisi elinaikanaan juoduksi. Hänellä oli ollut yksi helvetillinen viikko aikaa harkita, mitä oli tekemässä, ja kun hän nyt makasi hiekan alla villin kaupungin keskustan alapuolella, hän ei tuntenut katumusta. Hänellä oli vain elinikäiset haavat ja vatsa täynnä vihaa.

Hän pani kaupungin alapuolisen hiekan virtaamaan ylöspäin ja kantamaan pommia mukanaan, muodosti siitä keskusaukiolle monta metriä korkean pylvään. Hän muotoili hiekasta pallon pommin ympärille ja puristi hiekkapallon kivihiekkakuulaksi, pikkuriikkiseksi pisteeksi, ja murskasi sen mielensä nyrkillä.

Kekäle, jonka miehet olivat häneen sytyttäneet, räjähti. Outoon ja vieraaseen maahan syntyi liekkimeri.

OSA I

KAIKEN LOPPU

Niitä, jotka kaipaavat, kaivataan.

Niin on aina ollut.

– Nomadikuningas

Ei helpotusta

yhtä suurta kuin sana

kaunis piinaajan

– Vanha kannibaalien haiku

KIVITTÄMÄSSÄ

Anya

Neljä tuntia aiemmin

”JONAH TAITAA OLLA ihastunut sinuun”, Mell sanoi.

Anya kääntyi parhaan ystävänsä puoleen. He kävelivät yhdessä koulusta kotiin kuin kaksi pisaraa kaupungin läpi virtaavassa lapsijoessa. Oli heidän viimeinen koulupäivänsä, mutta kumpikaan ei tiennyt sitä vielä. Kumpikaan ei aavistanut, että heidän kodikseen kutsumansa kaupunki lakkaisi pian olemasta.

”Kuka Jonah?” Anya kysyi.

”Tuo poika, joka kävelee perässämme”, Mell vastasi.

Anya vilkaisi olkansa yli. Heitä tosiaan seurasi poika. Anya muisti hänet hämärästi kaivostunnilta. Poika oli vuoden tai kaksi muita nuorempi – ehkä kuudentoista – mutta oli silti mukana joillakin ylemmän tason kursseilla. Iltapäivän aurinko välkehti pojan naurettavissa silmälaseissa, kun hän laski päänsä ja veti rähjäisen shaalinsa ylös poskiaan vasten. Poika oli heikko, reppu painoi hänet etukumaraan. Se näytti siltä, että olisi täytetty lyijyllä, mutta oli luultavasti vain täynnä kirjoja.

Jonah näytti aistivan Anyan silmät ja kohotti katseensa. Anya ehti nähdä mitä paljaimman hymyn ennen kuin nykäisi päänsä

toiseen suuntaan nolostuneena siitä, että poika oli huomannut hänen katselevan.

”Ihme zoidi”, Anya sanoi, ja Mell nauroi.

Heidän edellään vanhemmat pojat polttelivat sätkiä. Anya ei polttanut mutta rakasti tuoksua. Hän oli ihastunut yhteen pojista, Kayek Wuhun, koulun vikettijoukkueen kapteeniin. Kun Anya käveli tämän ohi koulun käytävällä, hän tunsu tupakan tuulahduksen ja piti siitä, kuinka pojan tuoksu leijaili. Anya yritti pysytellä poikien pitkien harppausten perässä ja tunsu iltapäivän kuumuuden saavan hänet hikoilemaan hiukan shaalin alla. Kun Kayek kääntyi ja näki Anyan kulkevan perässään, hän nauroi ja puhalsi savua, ja Anya katsoi nopeasti kenkiinsä.

”Menisit vain juttelemaan hänelle”, Mell sanoi.

”Kenelle?” Anya teeskenteli, ikään kuin hänen paras ystävänsä ei muka tuntisi häntä.

”Okei, ihan sama. Mutta ellet koskaan tee muuta kuin vain haluat asioita, et saa niitä ikinä.”

Ystävykset kävelivät hiljaisuuden vallitessa. Anya mietti Melin sanoja, sitä, että hän piti kaiken haluamansa vain omana tietonaan. Se, mitä hän halusi, oli Agylin ja koulun ja kaivantojen ulkopuolella. Hän halusi elää idässä, valtamerten tuolla puolen, siellä missä kuninkaat ja kuningattaret pukeutuivat kultakankaisiin ja ajelivat vaunuillaan taivaalla, siellä missä kaikki kaivoksista tuotu valmistettaisiin taian ja ihmeiden valtakuntaa varten. Mutta sellaisista unelmista oli parasta vaieta, tai muuten kaipuu tekisi hänet hulluksi.

Oppilaiden virta kapeni kapenemistaan, kun he mutkittelivat eteenpäin Agylin kapeilla kaduilla. Kun Anya ja Mell tulivat kiemuraisilta kujilta kaupungin laidalle, karkeat kivilaatat vaihtuivat maaksi ja soraksi. Koirat käyskentelivät verkkoaitojen takana; niiden kylkiluut paistoivat nahan läpi. Tulessa hulmusi roskia, jotka sotkeutuivat kotien välillä kulkevien johtojen verkkoon. Jonkun pihalla kanat astelivat ja nokkivat, vaikka maassa

ei näyttänyt olevan mitään. Keskustan kivat vaatekaupat vaihtuivat romukaupoiksi, sitten korjaamoiksi, sitten romuttamoiksi. Maailma näytti hajoavan, kun Anya tuli lähemmäksi kotikulmiaan kaupungin pohjoisella laidalla.

Nyt hän oli rotkon lähellä ja kuuli satunnaisia räjähdyksiä kairoksista sen toiselta puolelta. Jotkut olivat niin voimakkaita, että maasta kohosi tomua. Magneetit ja sähkökentät keräsivät räjähdysten jäljiltä kaiken käyttökelpoisen, ja jäljelle jäänyt jäte leijui tuulen mukana länteen, pois päin kaupungin alueelta, erämaahan. Vuosien koulutus oli opettanut Anyalle kaivostoiminnan prosesseista enemmän kuin hän olisi ikinä tahtonut tietää. Nämä faktat olivat hänen mielensä taustalla aivan kuten lännestä kantautuvat pamahdukset olivat hänen elämänsä taustaaaniä, joita ei mietitty.

Prosessoituja materiaaleja kuljettavat malmivaunut leijuivat iltapäivän taivaalla kuin rumat ja lihavat linnut. Polku kotiin kulki vaunujen alla pohjoiseen kohti raideasemaa, purkuasemia ja niiden yläpuolella sijaitsevia yhtiön asuinparakkeja. Nuorempana Anya ja hänen kaverinsa tulivat koulusta malmivaunujen kyydissä. Hän mietti, tekivätkö lapset vieläkin niin. Kun hän oli kolmentoista, jännittävä korkeus ja vaivaton liike eivät enää tuntuneet riittävältä hyvitykseltä vaatteiden pilaamisesta ja mustista tahroista, jotka eivät lähteneet pesussakaan. Siihen aikaan vauvat olivat jänniä ja eksoottisia, nyt ne olivat enää varjoja maassa.

Aivan rotkon reunalla sijaitsivat orjakarsinat, joissa pidettiin lännestä tulleita. Anya kavereineen kulki joka päivä suurimman karsinan ohitse. Siellä oli pitkiä, matalakattoisia rakennuksia, ja laskukanavia ja kaukaloita, joihin joki oli ohjattu malmin pesemistä varten. Vahvojen kemikaalien tuoksu piilotti huonojen työolosuhteiden hajut.

Polku maassa oli usean kaivanto-oppilassukupolven kuluttama. Se kaartui kohti karsinoita merkinä vuosikausien uteliaisuudesta ja sadismista. Polun varrella oli vain vähän kiviä; ne lojuivat

läjissä kaksoisaidan välissä, jonne ne oli heitetty. Nykyisin Kayek kavereineen toi kiviä taskuissaan kaupungista. He jonglöörasivat niillä ja nauroivat, huutelivat ja heittelivät niitä kuin vikettipalloja. He raahasivat niitä yli puolitoista kilometriä pelkän julman huvin vuoksi, vain pysähtyäkseen karsinoiden lähelle ja viskatakseen kivet kohti eläimiä, jotka uskaltautuivat kurkistamaan kaukana siintävää Agyliä.

Osa eläimistä kavahti taaksepäin. Toiset juoksivat pois. Jotkut eivät näyttäneet tuntevan aidan läpäisseiden kivien osumia. Karsinan aaltoilevalle katolle kumahteli harhautuneita ohjuksia, jotka asettuivat paikoilleen, ja katto notkahti kivien painon alla.

Nuorempien lasten käskettiin juosta aidalle ja noutaa lyhyiksi jääneiden heittojen kivet uutta kierrosta varten. Anya oli kasvanut tehtävästä ulos jo kauan sitten, mutta juoksi silti aidalle joka kerta. Hänellä oli taskuissaan makeisia, joita hän oli nyyssinyt katukauppiailta sinä samana päivänä, sekä lounaalta jäänyt leivänkannikka, jossa oli liikaa sinistä hometta. Samalla, kun hän keräsi kiviä ulomman aidan juurelta, hän viskasi leivän ja makeiset aitojen välin yli vangeille. Hän tiiraili kaltereiden välistä etsien joukosta tuttua naamaa, erästä nuorta tyttöä, johon hän oli tutustunut silloin, kun hänen isänsä johti karsinoita, kun Anya vietti iltapäivänsä siellä odotellen isän töiden päättymistä. Hän etsi lasta, jolla oli villi tukka, kirkkaat silmät ja uteliaita kysymyksiä. Violetia. Mutta Anya ei ollut nähnyt Violetia viikkokausiin.

Kivi osui Anyaa selkään, ja yksi pojista huusi ”Sori!”, mutta sitä seurasi naurua. Anya jätti pojat huomiotta ja tutkaili pesukaukaloiden lähelle työvuoron päätyttyä lysähtäneiden vankien kasvoja. Hän katsoi kaukaloiden tuolle puolelle kauimmaisille aidoille saakka, jossa hiekkakansan joukot seisoivat katselemassa lännessä avautuvaa avaraa tyhjyyttä. Tyttöä ei näkynyt missään.

”Pois tieltä tai kalautan uudestaan!” poika huusi. Kayek. Anya nappasi kaksi kiveä ja kiiruhti takaisin polulle ja tarjosi niitä vanhemmille pojille, se oli tilaisuus seistä heidän lähellään, kuulua

heidän joukkoonsa. Anya näki, että Jonah oli käynyt pakollisella kivenhakureissulla mutta kieltäytynyt menemästä uudelleen. Kayek heitti yhden Anyan kivistä viketinpelaajan voimalla ja se räksähti Jonahin päähän. Poika putosi polvilleen, luhistui kirjojensa painon alla.

”Ei pinnata!” Kayek huusi.

Jonah piteli vertavuotavaa päätään, nousi jaloilleen, oikaisi lassejaan ja juoksi parhaansa mukaan painavan reppunsa kanssa. Muut pojat nauroivat hänelle ja hänen peräänsä lankesi kivisade.

”Inhottavaa”, Mell sanoi näytöstä seuratessaan. ”Miehet seisovat ja taistelevat eivätkä juokse karkuun.”

”Tiedän”, Anya totesi. ”Ihme, että hän on elänyt näinkin pitkään.”

”Isä sanoo, että tuollaiset nuoret, joilla on vain ällä eikä yhtään sisua, päätyvät kaduille puhumaan itsekseen.”

Jyrähdys kaivoksesta keinutti ilmaa ja ravisteli maata. Hiekasta ja jätteestä muodostunut pilvi tuprusi ylös rotkosta ja tuuli kantoi sen pois. Anya kääntyi katselemaan sen menoa. Silloin hän näki aidan sisäpuolella mitä kiehtovimman asian: ihmisten joukossa liikkui nainen, joka ei ollut ollut siellä vielä hetki sitten. Naisella oli nilkoista kaulaan ulottuva tiukka puku, jossa kimmelsi lankojen verkko. Anya suojasi silmiään ja siristeli iltapäivän auringon hämyssä, yritti selvittää, mitä nainen teki.

”Näetkö?” hän kysyi Melliltä.

”Minkä?” hänen ystävänsä kysyi.

”Tuon tuolla”, Anya sanoi ja osoitti. Mutta nainen katosi kuin haamu. Hän näytti sulavan eläinkarsinan maahan.

”Tuon akanko?” Mell kysyi viitaten erääseen toiseen naiseen aidan lähellä. ”Inhottava. Noiden friikkien pitäisi joskus pestä laskukanavissa itsensä, ei pelkästään meidän malmiamme.”

”Hän on poissa”, Anya kuiskasi. Oliko nainen ollutkaan siellä?

”Mietit noita zoideja ihan liikaa”, Mell sanoi. ”Tulehan. Poikaystäväsi on lähdössä. Mennään.”

He kulkivat joukon perässä karjapihalle ja lastausasemille. Sinä päivänä siellä oli tyhjäkäynnillä tusinan verran junia. Malmi nousi kasoiksi vaunujen päälle kuin mustiksi kukkuloiksi ruosteenvärisille tasangoille, ja suppilot rämisivät laskiessaan lastinsa säiliöihin. Yksi junista mateli eteenpäin, se täytettiin niin nopeasti, ettei sen tarvinnut pysähtyä, kun idän malttamattomien sulatusuunien kiintiöitä täytettiin.

Anya ja muut puikkelehtivat pysähtyneiden junien sokkelossa, ja vartijat ja konduktöörit huutelivat heitä pysymään poissa tieltä. Raiteilla univormupukuiset miehet kolusivat lähdössä olevan junan pohjarakenteita karkureita etsien. Pojat kumartuivat kulkemaan junan alta; se oli niin pitkä, ettei sitä viitsinyt lähteä kiertämään. Anya meni perässä, kämmenet kylmillä teräskiskoilla ja karkea sora polvia raapien. Mellin reppu tarttui junanvaunun pohjaan ja Anya auttoi häntä pääsemään irti.

”Kun menen naimisiin, se poika asuu Southtownissa”, Mell sanoi. ”Vihaan tätä paikkaa.”

Anya katsoi sinne, missä kymmenet raiteet yhdistyivät muutamiksi ja lopulta vain yhdeksi. Siellä suunnalla olivat tasangot. Lopulta raiteet veivät suurelle merelle ja kultaiseen tuonpuoleiseen, valtakunnan sydämeen, jossa oli sodittu vanhoina aikoina ja jossa nyt vallitsi rauha. Siellä oli enemmän erilaisia ruokia ja päälle pantavaa kuin hän mitenkään pystyi kuvittelemaan. Hän ei ollut koskaan itse nähnyt mitään sellaista, mutta oli kuullut paljon niiltä, jotka tunsivat jonkun, joka tunsi jonkun, joka oli päässyt tarpeeksi lähelle nähdäkseen omin silmin.

”Joo”, hän sanoi ollen samaa mieltä Mellin kanssa, mutta miettien elämää vielä Southtowniakin kauempana.

Yhtiön tontti alkoi heti raiteiden toiselta puolelta. Se oli väljä talojen ruudukko ja rajattu aidalla, joka oli rakennettu osin toistensa päälle kiinnitetystä vaneri- ja aaltopeltilevyistä. Aidassa oli useita virallisia portteja ja kymmeniä vähemmän tunnettuja läpikulkureittejä. Nuoret ahtautuivat sisään yhdestä viimeksi mainitusta.

”Katsotaanko illalla noiden vikettipeli?” Mell kysyi ja nyökkäsi eteenpäin poikia kohti. ”Sen jälkeen on juhlat.”

Anya katseli, kuinka Kayek ja muutama muu koululainen pölytti tomua ja jahtasi toisiaan matkalla kotiin.

”Emmä tiedä, pitää kirjoittaa essee mineraaleista”, Anya sanoo. ”Ja syventävä malmikurssi on pirun vaikea.”

Mell heilutti kättään. ”Anna olla. Minulla on huomisen kokeen vastaukset. Ne opettelee viidessä minuutissa.”

”Joo, koe menee hyvin, mutta sitten reputan lopputestit. Sitä paitsi isä tenttaa minua koko ajan näistä jutuista. Hän sanoo, että ainoa keino olla jäämättä jumiin kaivoksiin on opetella niistä kaikki mahdollinen. Että mitä enemmän jostain tietää, sitä vähemmän sitä joutuu tekemään.” Vanhempien logiikka sai hänet kohauttamaan olkapäitään.

”Ai niin. En muistanut, että hän on tullut kotiin. Kuinka pitkä aika tällä kertaa?”

”Hän oli poissa neljä kuukautta.”

”Ei, kun tarkoitin, että miten kauan hän on *täällä* tällä kertaa?”

”Meinaatko, että kuinka kauan kestää ennen kuin saat suositeltua minut taas pitämään juhlat? Ei tule tapahtumaan. Hän ei sitä paitsi koskaan tiedä, miten kauan voi viipyä. Toivottavasti jonkin aikaa. Olisitpa nähnyt, miten uupunut hän oli. Tuli kotiin parta takussa ja sotkussa niin kuin ei olisi leikannut eikä pesyt sitä lähtönsä jälkeen. Kun hän kävi suihkussa, sinne jäi näin paksu mutakerros”, Anya näytti nipistysotteella. ”Yhtiön työt ajavat hänet puolikuoliaaksi.”

”Joo, mutta mitkä työt?”

Anya kohautti olkiaan.

”Meidän isä on sitä mieltä, että isäsi on vetelys”, Mell sanoi. ”Että sille maksetaan liikaa siitä, ettei se tee muuta kuin katselee, kun muut raatavat selkää vääränä.”

”Isäsi on juoppo. Yllättävää kuulla, että hän kykenee miettimään.”

Mell löi Anyaa käsivarteen. ”No, mitä isäsi sitten tekee? Miksi hän katoaa aina neljännesvuodeksi? Tiesitkö, että hän ei edes ole yhtiön listoilla? Ei näy palkkaa eikä mitään. Oletko varma, että hänellä edes *on* työ?”

”On isällä työ”, Anya tiuskaisi. Hän puristi kätensä nyrkkiin ja piti katseensa polussa. Hänen kaverinsa kysymykset pistelivät. Hän oli kuullut niitä ennenkin, usein kylpyhuoneensa haljenneelta peililtä.

”Niin mikä työ? Mikset koskaan kysy häneltä?”

”Olen kysellyt vaikka kuinka”, Anya sanoi. Hän on fikseri. Hän korjaa ongelmia, joita kukaan muu ei osaa. Ja kun hän palaa kotiin, hän... ei enää halua puhua siitä.”

LEMPEÄ POLKU

Anya

ANYA JA MELL erosivat kohdassa, jossa heidän kotimatkinsa erkanivat toisistaan. Anya oli uppoutunut ajatuksiinsa, ja oli vähällä, että hän ei olisi huomannut Jonahia edellään. Mutta pojat olivat kuin sanoja: kun huomasi uuden, sitä alkoi yhtäkkiä nähdä kaikkialla.

Jostakin syystä tuo pieni nynnereö kyykki lähellä Anyan kodin takaovea. Hän näytti kirjoittavan maahan jotakin, mutta hänen selkänsä oli Anyaan päin. Tällainen tunkeutuminen Anyan elämään ja tuollainen hiippaileva riesa saivat raivon kiehumaan hänen sisällään. Hän mietti, mitä hänen isänsä Brock tekisi, jos löytäisi vieraan pojan hiiviskelemässä heidän kotinsa liepeillä. Anyan tuntema isä repisi pojan kahtia.

Melkein yhtä paljon pelastaakseen pojan hengen kuin pelästyttyäkseen tämän puolikuoliaaksi Anya hiipi sukkelasti päkiöil-lään Jonahin taakse ja huusi hänen korvaansa ”Mitä sä puuhaat?” samalla kun upotti sormensa pojan kylkiluihin.

Jonah hyppäsi kuin mehiläisen pistämänä. Hän loikkasi jaloilleen, kiepahti ympäri ja töllisteli säikäyttäjäänsä – juoksi sitten paikoon kuin loputkin pesän asukit olisivat tulossa pistämään häntä.

Anya puhkesi naurunpuuskiin. ”Mikä zoidi.” Hän toivoi, että Mell olisi ollut paikalla. Anya päätti, että seuraavan kerran po-

jan nähdessään hän löisi tätä nenään tai heittäisi kivellä niin kuin Kayek. Friikki ansaitsisi paljon pahempaakin, eikä se olisi mitään siihen verrattuna, mitä Anyan isä hiiviskelijälle antaisi.

Anya kopisteli maan saappaistaan, veti verkko-oven auki ja astui sisään. ”Isä? Tulin kotiin!” Vanha verkko-ovi läimähti kiinni hänen takanaan. Kaukaisuudessa kaivos ärjyi raivokasta räjähdystä. Astiat pelästyivät kaapeissa, kalisivat naapureitaan vasten.

”Isä?”

Anya huusi isäänsä toisen kerran ennen kuin haistoi viinan. Hän seurasi korkeaprosenttista parfyymia olohuoneeseen ja löysi isänsä lysähtäneenä poikittain rähjäiseen mekanismituoliinsa, kuorsaamassa. ”Voi helvetti, isä, älä viitsi.”

Anya tarttui isänsä käteen ja kiskoi, kunnes mies istui suorassa. Hänen isänsä pudisti päätään, tempaisi nyrkin lyöntiasentoon ja katsoi Anyaa silmät suurina ja pelokkaina.

”Minä tässä”, Anya sanoi ja tiesi, ettei isä ikinä löisi häntä. Isä rähjäsi vain mille lie haamuille, jotka tulivat hänen uniinsa.

Isä pyyhkäisi sylkeä parrastaan kämmenselällä. ”Nokoset vaan”, hän sanoi. ”Nokoset vaan.”

”No niin, minä autan sinut sänkyyn”, Anya sanoi. ”Nousehan nyt.”

Anya kietoi toisen isän käsivarsista harteilleen ja yritti nostaa hänet ylös. Isä auttoi. Hän painoi varmaan kolme kertaa enemmän kuin Anya, mutta yhdessä he saivat hänet jaloilleen, joilla mies horjui tytärtään kainalosauvana käyttäen.

”Olisi pitänyt jo”, isä sanoi.

”Ei, isä, ei sinun pitäisi lähteä vielä. Vastahan sinä tulit. Sinun pitäisi olla jonkin aikaa kotona. Minun kanssani.”

He kompuroivat isän makuuhuonetta kohti, mies laahasi jalkojaan. Toinen hänen saappaistaan oli poissa. Jalassa olevan nauhat olivat auki. Hänen hengityksessään tuntui ginin makea löyhyä.

”Eeeei! Olisi pitänyt *räjähtää* jo. Pommin olisi pitänyt.” Isä heilutteli käsiään rajusti kuin yrittäisi karkottaa jonkin näyn ja

miltei kaatui sen vuoksi. ”Ei välähtänyt”, mies sanoi niin pahasti sammaltaen, että Anya hädin tuskin ymmärsi häntä. ”Syöpäläisiä on vielä.”

Anya ohjasi hänet avoimesta ovesta vuoteelle kuin kuljettaisi suurta lohkareta rikastusjätekuukuloilla. Isä rojahti patjalle, jouset vingahtelivat mutta kestivät, ja ilmaan tuprahti pölypilvi.

”Hiekan tuolla puolen on jotakin pielessä”, isä mutisi.

Anya veti jalasta isän ainoan saappaan ja katseli tätä tarkasti. ”Miten niin hiekan tuolla puolen?”

”Syöpäläisiä!” isä huusi. Sillä nimellä hän kutsui häkeissä pidettyjä ihmisiä, vaeltavia pakolaisia, jotka saapuivat erämaasta.

”Mitä heistä?” Anya kysyi. Hän laski isän saappaan lattialle ja siirtyi vuoteen toiseen päähän, polvistui niin kuin silloin ennen, kun hänellä ja isällä oli tapana rukoilla, silloin kun he vielä uskoivat sellaisiin asioihin.

”Niitä on siellä vielä”, mies kuiskasi, ja Anya tiesi menettävänsä isän unelle. ”Ei räjähdystä”, isä mutisi. ”Ei välähdystä.”

Kaivoksista kuului jyrähdys kuin merkistä laukaistuna. Ilmasa leijunut tomu, joka näkyi laskevan auringon luomissa valokeiloissa, kulki väristen huoneen toiselle laidalle. Ja sitten Anyan humalainen isä alkoi kuorsata.

Anya ei pystynyt opiskelemaan. Hän antoi katseensa liikkuva tekstini yllä, mutta se ei laskeutunut mihinkään. Luettuaan saman virkkeen kolme kertaa hän työnsi kirjan sivuun ja meni keittiöön laittamaan itselleen kupillisen keittoa ja voileivän. Kun hän työnsi kätensä leipälaatikkoon kantapalan ja muutaman ensimmäisen kuivan palan ohi, hän käsitti ensimmäisten palojen kuivuvan ainoastaan siksi, että hän ohitti ne joka kerta. Itsensä toteuttava ennustus.

Hän vei leivän ja keiton ulos ja söi kuistilla selkä verkko-ovea vasten. Jotkut nuoremmat lapset leikkivät piilosta yhteismaalla. Useimmat Anyan ystävät olivat nyt peseytymässä palatakseen

illalla kaupunkiin katsomaan koulun kentällä pelattavaa viketti-ottelua. Anya puhalsi keittoonsa ja katseli, millaisia vaikeuksia pikkuisille tuotti löytää katolle pinkaissutta lasta. Se oli Pickettin poika. Vasta kahdeksan tai yhdeksän, mutta osasi jo kiivetä kuin puusammakko. Kun Anya siemaili keittoaan, hän huomasi jotakin silmäkulmastaan.

Ensin hän luuli sitä nukkuvaksi koiraksi, mutta se olikin räjäjäinen ruskea reppu. Se kuului Jonahille. Tämä oli varmaankin pudottanut sen, kun Anya oli säikäyttänyt hänet, eikä sitten ollut pelkurimaisuuttaan uskaltanut palata hakemaan reppua.

Anya siemaili keittoaan ja tarkasteli hylättyä reppua.

Yhteismaan toiselta laidalta kuului meteliä, peltikatolla juoksemisesta syntyvää ukkosenjyrinää. Jahti oli käynnissä. Pickettin poika loikkasi komissaarin talon katolta Dawsonin katolle. Takaa-ajajat kääntyivät vääristä kulumista eivätkä pystyneet katkaisemaan hänen tietään, ja Anya näki heti, että poika pääsisi pakoon. Kunpa pakoon juokseminen ja piiloutuminen olisi vanhempanakin yhtä helppoa.

”Äh, olkoon.” Anya laski keittolautasen ja heitti suuhunsa viimeisen leivänmurusen. Hän hyppäsi alas kuistilta ja harppoi reppun luo. Ehkäpä hän löytäisi sieltä läksyjä ja toimisi niin kuin Mell oli neuvonut eikä tekisi niitä itse, jotta pääsisi vikettipeliin ja juhliin. Kiusaus oli suuri. Isä oli niin jurrissa, ettei saisi tietää mitään.

Reppu oli raskas. Anya raahasi sen kuistille, asetti sen alemmalle portaalle ja avasi ylimmän läpän.

Hän työnsi kätensä sisään ja raapaisi rystysensä johonkin kovaan. Kiveen. Anya kurkisti reppuun ja löysi sieltä kiven toisensa perään. Koko säkki oli niitä täynnä. Malmilabrastako? Oliko tämä koulutehtävä? Hän otti kiven ja tarkasteli sitä, sitten toisen, mutta niissä ei ollut mitään epätavallista eikä huomionarvoista. Magmabasalttia, ei jälkiä mineraaleista, pelkkiä tyhmiä kiviä, joita nuoret heittelivät huvikseen. Ei ihme, ettei poika

ollut palannut – kuka näitä kaipaisi? Mutta mitä helvettiä hän oikein touhusi? Oliko se jonkinlainen rangaistus? Yrittikö hän tulla suureksi ja vahvaksi niin kuin toiset pojat, jotta nämä eivät enää kiusaisi häntä? Tai vahvistaa jalkojaan, jotta jaksaisi pelkurina juosta nopeammin pakoon?

Anya pudisteli päätään säälistä. Mellin isä oli oikeassa. Jonahin kaltaiset pojat päätyisivät kaduille mutisemaan itseksensä.

Yhteismaan laidalla tyttö hyppeli alas yhtä monista kivillä reunustetuista poluista. Anya katseli, miten tyttö hyppäsi kahdesti molemmille jaloille, sitten kolmesti yhdelle jalalle, sitten kahdelle, sitten toiselle jalalle, kunnes kääntyi ympäri ja teki saman uudelleen. Anya oli aina ollut hyvä havaitsemaan kaavamaisuuksia. Hän ajatteli usein pystyvänsä näkemään asiat ennen kuin ne tapahtuivat, kuten katsomaan kiven lentorataa ja tietämään, mihin se laskeutuisi. Tai tarkastelemaan tuhlattua elämäänsä ja tietämään tarkalleen, miten se päättyisi. Luultavasti hän työskentelisi karsinoissa niin kuin isä nuorempana, jumittuisi rajakaupunkeihin rotkon reunamille ja asuisi kodissa, jossa peilit olisivat rikki ja katto vuotaisi.

Kaava...

Anya katseli yhteismaata, tarkasteli polkuja, jotka veivät talolta toiselle. Ne yhtyivät ja sulautuivat alueen keskellä ja muodostivat laajan kehän vanhan kaivon ympärille ja jopa kehystivät vikettikentän. Hän seurasi polkuja silmillään paljolti niin kuin niillä hyppelevä tyttö ja näki, miten ne kääntyivät kohti hänen takapihan kuistiaan ja kuinka polku sinne ei ollut ehyt, se oli toiselta laidalta hajalla ja toiselta vasta puolivalmis.

Lähtiessään kuistilta Anya katseli polkua reunustavia kiviä. Magmakiviä. Basiittia. Ne eivät olleet peräisin läheisistä rikastushiekkakasoista. Ne muistuttivat enemmän kiviä, joita rikotaan ja kaivetaan esille, kun tehdään perustuksia ja katuja. Kaupunkikiviä. Agylin kiviä. Yksikään kivistä ei kuulunut tänne. Jotenkin hän ei ollut koskaan ennen huomannut sitä.

Hän katsoi uudelleen Jonahin reppua. Miksi poika keräsi sellaisia kiviä? Miksi hän hajotti polkua, joka vei Anyan takaovelle?

Sitten se iski häneen yhtä siististi ja puhtaasti kuin vikettipallo. Isku oli henkeäsalpaavan voimakas. Maa ilma sumeni. Anya tarttui laukkuun ja kaatoi kivet maahan.

Kuvia nuoresta pojasta aidan vierellä, joka päivä, keräämässä kiviä.

Kuvia pojasta ojentamassa kiven tai pari ennen kuin juoksi pelkurin tavoin pois, selkä vääränä repun painosta.

Kuvia hänestä keräämässä kiviä kaupungilta ennen kuin muut ehtivät hakea ne ja kantamassa niitä koko sen pitkän matkan.

Vanhemmat pojat valittivat jatkuvasti, että heiteltäviä kiviä oli aina vain vähemmän. Marisivat koko ajan, ettei niitä ollut tarpeeksi.

Anya katsoi taas yhteismaata, kaupungin läpi vääntelehtivää polkusokkeloa, vuosien työtä, luotien siirtämistä pois käsien ulottuvilta. Vuosien työ. Ei hajottamista vaan laajentamista ja rakentamista.

Hänen jalkojensa juuressa oli kasa kiviä. Anya otti yhden. Hän asetti sen katkenneeseen jonoon, joka johti hänen kotinsa ovelle. Sitten toisen. Laukaukset kajahtelivat, kun Pickettin poika ryymisteli katon poikki ja muut lapset rynnistivät hänen perässään. Yksi heistä tönäisi kiveä läheisellä polulla, ja Anyan silmään meni ilmeisesti malmipölyä. Hän pyyhki sen pois vihaisesti ja pani kivet paikalleen kaikessa rauhassa.

HARMAA PALLO

Anya

VANHOJEN KAIVOSTEN RIKASTUSJÄTE muodosti kaupungin pohjoispuolelle seitsemän harjannetta. Vanhimmat niistä olivat muuttuneet kukkuloiden kaltaisiksi, tuuli ja aika ja kuluminen olivat tasoittaneet niiden laet. Kaikkialla kasvoi ruohoa, rikkakasveja, pensaita, jopa metsikköjä. Yhden harjanteen päällä oli joukko antennimastoja, joiden lautaset oli suunnattu itään, etelään ja pohjoiseen. Ne kytkivät syrjäisen rajaseutukaupungin muuhun valtakuntaan mikroaaltojen avulla.

Kukkulat olivat iltaisin lasten lempipaikka. Ne olivat niin lähellä kotia, että vanhemmat eivät huolestuneet, mutta niin kaukana, etteivät lapset tunteneet olevansa vahdittavina. Ja ylös nousemisessa ja alas katselemisessa oli jotakin alkukantaista. Tai kenties sen tietämisessä, että ylempää ei katsellut kukaan. Piilo-leikkiporukalta ei ollut tarvinnut paljon kysellä saadakseen selville, että Jonah oli todennäköisesti rikastusjättekukkuilla katselemassa auringonlaskua.

Anyan olisi pitänyt pysyä kotona opiskelemissa, mutta jotkut pulmat olivat kiinnostavampia kuin toiset. Hänen oli saatava tietää, osuiko hänen aavistuksensa oikeaan eli oliko poika rakentanut kaikki ne polut ja miten kauan sitten hän oli aloittanut. Kuinka Anya ei ollut huomannut niiden muodostumista? Senkö

takia, että ne valmistuivat vähitellen niin kuin kaivos hiipii alapäin pitkin lupaavaa malmisuonta?

Jotkut puut olivat onnistuneet juurtumaan harjanteen etelärinteelle, lähimmäksi kaupunkia. Muutama niistä oli kuollut ja seisoi kelottuneena ja paljaana, kaarnattoman valkeana ja sileänä, täydellisenä kiipeämistä varten. Anya näki Jonahin olevan puussa. Hän oli korkealla oksalla, selkä köyryssä, avoin kirja sylissään, hampaiden välissä kynä tai tikku.

Kiipeämisestä hengästyneenä ja kenkään menneen kiven ärsyttämänä Anya istui yhdelle puunrungoista, jotka oli sommiteltu penkeiksi kaupungin laidalle, ja riisui toisen kenkensä. Hän ravisti ulos pienen kiven, ja hänen ajatuksensa vaelsivat takaisin juopuneeseen isään, kokeisiin, vikettipeleihin ja juhliin, joihin hän ei mennyt.

Läntinen taivas oli muuttumassa punaiseksi, punastuneiden poskien väriseksi. Kellot kumisivat yhdessä kaupungin monista kirkontorneista. Niiden huiput näyttivät kaupungin siluettinsa piikeiltä, jotka varoittivat jumalia tallaamasta päälleen. Anya veti kengän takaisin jalkaan. Hän katseli purkuaseman siluettia, näki, kuinka malmivaunuista valunut maa rämisi ylös liukuhihnaa ja putosi huipulta ennen kuin satoi alas maanvyöryinä. Kaukaa se näytti kauniilta.

Oli helppoa unohtaa, että kaupunki oli muutakin kuin kai-vokset. Oli ravintoloita, kauppoja ja baareja. Niiden välissä oli aukioita, joiden ruohikoilla lapset varmaankin jahtasivat toisiaan, ja aikuiset istuivat penkeillä lukemassa kirjoja ja juttele-massa, ja ihmiset ulkoiluttivat koiria ja palasivat töistä tai menivät ulos illalliselle. Joillakuilla olisi sinä iltana ensitreffit, ja he rakastuisivat ja menisivät naimisiin. Toisaalla hautui riita, joka johtaisi avioeroon. Oli outoa, miten etäisyys nosti yksityiskohdat esiin, Anya ei nähnyt mitään tällaista silloin, kun harppoi kaupungin halki.

”Paljon kirkkoja”, Jonah sanoi.

Anya kääntyi ja katsoi ylös ja huomasi, että Jonah puhui hänelle.

”Kaksikymmentäkolme. Minä laskin. Nyt soi Ensimmäisen liiton kello, se, joka sai sinut katsomaan. Heidän kellonsa taitaa olla väärässä. Se soi aina liian aikaisin. Käytkö kirkossa?” Jonah kysyi.

”En”, Anya sanoi.

”En minäkään. Itse asiassa en tiedä ketään, joka kävisi. Mutta kirkkoja on silti, ja kellot lyövät yhä niin kuin joku kuuntelisi.”

Anya satoi toisen kenkensä nauhan ja tiukensi toista ärsyyntyneenä siitä, että poika oli kiusannut häntä tyhjänpäiväisellä kysymyksellään ennen kuin Anya oli ehtinyt esittää omansa. Ennen kuin hän sai kengännauhan auki, illankajon harmaudessa välähti kirkkaasti kuin sokaisevan auringon valo –

Hetken verran Anya luuli kuvittelevansa sen, että neuronit olivat lyöneet tyhjää, että hän oli saanut halvauksen tai kiveniskun päähänsä. Mutta kipua ei tuntunut eikä meteliä kuulunut. Oli vain valon kukinto keskellä Agyliä, itse kaupunkia suurempi salamanisku.

Se oli liian kirkas katsoa. Anya kääntyi pois ja peitti kasvonsa kyynärtaipeellaan. Kun hän uskalsi katsoa taakseen, sinne oli ilmestynyt jättimäinen pilvi, massiivinen savupylväs, joka peitti kaiken. Kaiken. Se laajeni ulospäin. Nieli kaiken.

Anya katseli sitä hämmästyneenä ja hiljaa. Hän räpytteli silmiään puoliksi sokaistuneena, vihreys kärvensi hänen verkkokalvojaan, hän kamppaili käsittääkseen mitä näki.

Hetkiä myöhemmin jysäys iski häneen. Voimakas karjaisu, jota seurasi matala ärjyntä, ja nyt harmaa pallo laajeni hitaammin, sen keskus kohosi ja tuprusi mahdottoman korkealle taivasta vasten ja työnsi pilvet syrjään.

”Näitkö?” Jonah huusi. ”Kaivokset –”

”Ei se tullut kaivoksista”, Anya sanoi.

Kun pilvi kasvoi ja hälveni, sen sisällä saattoi nähdä vanho-